

BLAKER OG SØRUM
HISTORIELAG

SØRUM-SPEILET

NUMMER 4 - 2016 - 22. ÅRGANG

ÅRSMØTEINNKALLING 2017
STOMPERUD OG SØRUM
JULEKORT
KIRKEJUBILEET

DA DET BLE STASJON PÅ SØRUMSAND
SANITETSFORENINGEN PÅ SØRUMSAND
POSTMANN MED SABEL OG PISTOL

God Jul

gunn

Lederens spalte

Historielagsbevegelsen er en mangslungen virksomhet, som av utenforstående lett kan bli oppfattet som "smal". I en travel hverdag kan verdien av kunnskap om fortiden bli oversett. For den som vil sikre fremtiden, er historieforståelsen og kunnskapen vesentlig. Derfor gikk lokalpolitikere i Sørumsammen om å igangsette utgivelsen av en ny Bygdebok for Sørums i 2000. Det første bindet i vår nye Bosettings- og næringshistorie ble gitt ut i 2003. I 2014 ble bind 5 utgitt, noe som markerte fullføringen av gamle Sørums kommune. Arbeidet med de to bindene som skal dekke Blaker pågår. Lang tid er gått siden dette arbeidet ble igangsatt, og nye lokalpolitikere er kommet til, men betydningen av å sikre historien er ikke blitt mindre.

Nok ett år nærmer seg slutten, og Blaker og Sørums Historielag har begynt forberedelsene til kommende årsmøte som skal holdes på Bruvoll 16. mars 2017. Møteinnkallingen finner dere på side 3. Vi er opptatt av at vårt arbeid skal gagne bygda, og tilføre merverdi. I vårt møte med Sørums kommunes administrative og politiske ledelse den 1. november, fikk historielaget bekreftet at våre initiativ og vårt arbeid blir verdsatt og støttes, ikke minst kulturminnevernet ved sikring, utvikling og bruk av Vølneberg gamle skole med Olavsrosa og Slora Mølle med økonomisk støtte og faglig samarbeid med Norsk Kulturminnefond.

Begge disse verneverdige stedene benyttes aktivt i samarbeid med skoleverket. De kan lett brukes mer i årene som kommer, fortrinnsvis i samhandling med kommune, lokalt næringsliv og andre lag og foreninger. Møtet ble holdt på ordførerens kontor den 1. november. Vi har oppsummert sakene vi diskuterte i et kort brev til kommunen. Brevet finner dere på side 17.

Guidete rusleturer og utflukter i kulturlandskap og utmark er en aktivitet historielaget har som faste innslag gjennom året. Som oftest bygger dette på den kunnskap om bygda som er samlet i bygdebøkene. For innbyggere med begrenset kunnskap om Sørums er dette et egnet tilbud for å styrke egen trivsel og identitet med sitt bosted. Dersom alle de som

Dag Winding-Sørensen selger bøker på julemarkedet på Blaker Skanse. (Foto: Jørgen Kirsebom)

kommer nye til kommunen ikke kjenner Sørums identitet og verdiforståelse, risikerer kommunen lett at det utvikles sosial ubalanse. Befolkningspresset på Romerike og i Sørums innehar mange utfordringer, men også gode muligheter. De store endringene må forvaltes med kløkt og det kan historielaget bistå med.

Historielagets kalender for 2017 er nå i salg, vel egnet som en oppmerksomhet til venner og kjente. Kalenderen fokuserer i år på betydningen av frivillighetens viktige arbeid i lag og foreninger. Frivilligheten har stått, og står fortsatt sterkt i Sørums. Ikke minst har kvinnes bidrag til å styrke samfunnsveven vært fremhevet i Sørums-Speilets artikkelserie om sanitetsforeningene i bygdene våre. Skulle vi igjen møte vanskelige tider, da kan historien vise vei for å lede oss gjennom dem.

Årets bokutgivelse fra Historielaget er skrevet av Frognergutten Knut Tornaas som forteller sin mors og fars historie i skyggen av 2. verdenskrig og farens død i tysk fangenskap våren 1945. Den og historielagets øvrige bokutgivelser egner seg godt som gave til familie og venner. Se side 18.

Så gjenstår det bare å ønske alle våre medlemmer og øvrige lesere en riktig god jul og godt nytt år.

Dag Winding-Sørensen

SØRUM-SPEILET Medlemsblad for Blaker og Sørums Historielag

Redaksjonen

Asbjørn Langeland – 63 82 00 85
Steffen Sætereie – 994 20 652
Anne-Marie Lund – 477 57 261
Dag Winding-Sørensen – 995 43 747

Adresse

Postboks 72
1921 SØRUMSAND

Telefon

Dag Winding-Sørensen
Leder
995 43 747

Epost:

redaksjon@sorumhistorie.no

Hjemmeside

www.sorumhistorie.no

Grafisk design

Jørgen Kirsebom

Opplag

600 eksemplarer
ISSN 1894-8154

Trykket av

X-Idé AS
1472 Fjellhamar

Dette bladet er beskyttet av åndsverkloven. Det er ikke tillatt å kopiere fra bladet uten skriftlig samtykke fra tekstforfatter eller fotograf.

Forsidebilde:

Julekort sendt fra Kristiansand S til Kvevli stasjon i 1947

Innkalling til årsmøte i Blaker og Sørums Historielag

Det innkalles med dette til årsmøte i Blaker og Sørums Historielag:

Torsdag 16. mars 2017, kl. 19.00

Møtet holdes på Blaker samfunnshus, Bruvoll. Nærmere om faglig foredrag i forkant av møtet kommer i Sørums-Speilet nr. 1, 2017, på vår Facebookside og på vår hjemmeside www.sorumhistorie.no

Forslag til saksliste:

1. Godkjenning av innkalling og saksliste
2. Valg av møteleder og referenter samt to til å skrive under protokollen
3. Årsberetning for 2016
4. Revidert regnskap for 2016
5. Forslag til Arbeidsplan for 2017
6. Forslag til Kontingent for 2018
7. Forslag til Budsjett for 2017
8. Innkomne saker
9. Valg av medlemmer til styret, til valgkomiteen, revisor med vara og utsendinger til årsmøtet i Romerike Historielag

Ad sak 8: Innkomne saker:

Saker til årsmøtet må være styret i hende senest 4 uker før årsmøtet, d.v.s. 15.02.2017. Adresse: Blaker og Sørums Historielag v/ Dag Winding-Sørensen, postboks 72, 1921 Sørumsand. Epost: ivwind@online.no

Endelig saksliste og møtepapirer blir lagt ut på vår hjemmeside senest 2 uker før møtet. Møtepapirene blir også lagt ut i møtelokalet.

NB! De som ønsker å få papirutgave av sakslisten og øvrige papirer i posten, kan bestille dette fra nestleder Gro Langeland, tlf. 90 53 65 88/63 82 00 85 eller epost: gro.lang@online.no

Stemmerett i årsmøtet har de medlemmene som har betalt kontingent for 2016 eller er innmeldt og har betalt kontingent for 2017, senest 6 uker før årsmøtet, d.v.s. 02.02.2017.

Vølneberg gamle skole, 23. november 2016

Dag Winding-Sørensen (sign.)
leder

INNHold:

Lederens spalte	2	Sanitetsforeningen	10
Innkalling til årsmøte	3	Postmann med sabel og pistol	14
Stomperud og Sørums	4	Fra barne- og ungdomsåra	16
Julekort	5	Brev til Sørums kommune	17
Stasjon på Sørumsand	6	Forjuls-lunsj for dugnadsfolket	18
Kirkejubilæet	8	Jubileumssalmen	19

Foto: Jørgen Kirsebom

Stomperud og Sørum - En tilfeldig sammenheng?

Av Asbjørn Langeland

Blant de kjente og kjære tegneserieheftene som kommer hver jul, er det ett som har en spesiell stjerne hos oss i Sørum – heftet om nr. 91 Stomperud. I alle år har juleheftet blitt avsluttet med at soldat nr. 91 på de mest utrolige måter kommer hjem til mor og far i Sørum for å feire jul.

Nr. 91 Stomperuds tilknytning til Sørum har blitt brukt på mange måter. Et turlangrenn fra Sørum til Jessheim fikk navnet Stomperudrennet. Museumsjernbanen Tertitten bruker Stomperud-figuren aktivt, og ved Bingsfoss stasjon har det hendt at August Stomperud i full uniform serverer vafler og kaffe sammen med kjæresten Petra. På Sørumsand er det til og med en statue av Stomperud, og Romerikes Blad pleier å omtale Sørum som Stomperudbygda. August Stomperud er det en vil kalle en antihelt. Han framstår som en troskyldig heimfødning, og det burde ikke være spesielt ærefullt å bli minnet om ham hver gang Sørum blir nevnt utenfor bygdas grenser. Det er vel flere enn meg som har følt det litt merkelig at når vi treffer folk fra andre steder i landet og sier at vi kommer fra Sørum, så får vi straks en kommentar om Stomperud. Men i Sørum har figuren blitt godt mottatt, og man har klart å gjøre noe positivt ut av det å være denne evige soldatens hjembygd. Hvorfor ble Sørum hjembygd til tegneseriefiguren nr. 91 August Stomperud?

Tegneserien om nr. 91 Stomperud ble første gang presentert i Norsk Ukeblad den 17. april 1937. Serien bygde på en svensk serie, «91:an Karlsson». Utgiveren av Norsk Ukeblad, Ernst G. Mortensen hadde kjøpt rettighetene til å utgi den svenske serien i Norge. De første utgavene var for det meste oversettelser fra svensk, men figurene fikk norske navn. Redaktør Ernst Ancher Hansen oversatte. Tegneren Torbjørn Weea gav dem norske uniformer. Al-

lerede fra første utgivelse i Norge fikk hovedpersonen etternavnet Stomperud, men fornavnet var Ola. Etter hvert ble Ola Stomperud til August Stomperud. Ola Stomperud var ikke fra Sørum, hjembygda hans var Dombås. Det første juleheftet kom i 1938, men det året fikk ikke nr. 91 perm for å reise hjem til jul.

Fra 1938 fikk serien et helnorsk preg. Redaktør Ernst Ancher Hanssen ble nå serieforfatter, mens tegninga fortsatt ble utført av Torbjørn Weea. Fornavnet endret fra Ola til August, og i juleheftene som fulgte, reiste August Stomperud alltid hjem til Sørum for å feire jul på tradisjonell vis.

Mange har sikkert lurt på hvorfor Sørum ble hjembygd til hovedpersonen i tegneserien. Stomperud er gårdsnavn i flere bygder, bl. a. i Søndre Høland, men i Sørum har det ikke vært noen gård med det navnet. I bladet Slekt og Data forteller Ernst Ancher Hanssens sønn, Tor Gervin, historien om August Stomperud og hvorfor han mener faren valgte Sørum som hjembygd for sin tegneseriefigur. Faren til serieforfatteren, Karl M. Hansen, hadde en kort periode forsøkt seg som bonde i Sørum.

Karl M. Hansen kjøpte Østre Melvold i Frogner i 1932 og solgte gården igjen året etter (Sørum bygdebok b.4). Karl M. Hansen var født i Skien i 1877. Han var offiser i Frelsesarmeen før han ble handelsreisende, var kontorist og drev flere butikker i Skien. I en alder av 55 år fikk han det for seg at han skulle bli bonde!

Tor Gervin skriver at det i familien blir fortalt at Karl var sliten og lei og

ville «tilbake til landsbygda». Hvorfor han valgte å kjøpe en liten gård langt fra Skien, har ikke barnebarna noen forklaring på. Hverken han eller kona, Anna, hadde noen tilknytning til gårdsdrift. Det var ikke noen storgård de kom til, 70 mål innmark og 30 mål utmark, men ellers full pakke med plass for to hester, fem-seks kuer, to-tre ungdyr og fire purker. Det gikk som det vel kanskje måtte gå.

For en familie uten erfaring fra gårdsdrift ble det utfordringer og problemer av mange slag. Noen bønder var de ikke. Sønnesønnen forteller at i ettertid hadde bestemora hans ledd av hele greia, når hun fortalte om kuene som stakk av gårde og om mannen som ikke hadde noe greie på gårdsdrift.

Tor Gervin skriver at Ernst Ancher Hanssen som i 1948 tok familienavnet Gervin, antakelig ville gjøre foreldrene sine et vennlig lite pek når han bosatte far og mor Stomperud i Sørum. Hvor ligger gården?

Østre Melvold (gnr. 96 bnr. 2) ligger ved Haldenvegen, like ved brua over jernbanen på høyre side av veggen når en kommer østfra. Det er ikke lenger et gårdsbruk der. Tunet er solgt. Den gamle gårdsbebyggelsen er revet og erstattet med et nytt bolighus og et verkstedbygg.

På Tor Gervins egen nettside kan du lese hele historien om Stomperud, farfar og gården i Sørum: www.torgervin.no

Bildet av gården fra 1930-åra er fra Tor Gervin.

Julekort

Av Anne-Marie Lund

Å sende slekt og venner en hilsen til jul, er en gammel skikk. Her i landet ble det mer og mer vanlig fra tiden rundt 1900. Da var postvesenet velfungerende de fleste steder, slike kort kunne masseproduseres og de aller fleste kunne skrive. Så ble julekort produsert og lagt ut for salg i butikker i by og bygd i god tid før jul.

I mange land var det mest vanlig med religiøse motiver, «den hellige familie» i stallen er et kjent og kjært motiv. Slike bilder ble malt av svært mange kunstnere. Engler i alle størrelser og varianter er et julesymbol som går igjen, det var jo engler som forkynte det glade budskap. Her i Norge var det stas med nasjonalromantiske motiver, og noen tegnere kombinerte julens religiøse innhold med det «typisk norske». Da kan vi oppleve å se engler som flyr over snødekte landskap og stallen med Jesusbarnet som en laftet tømmerstue. Men nisser var de gjeveste figurene. Flere norske tegnere og illustratører har tegnet nissekort. Vi kan nevne Nils Bergslien, Trygve M.Davidsen, Kjell Midthun, Paul Lillo Stenberg og Kjell Aukrust. Disse tegnet nisser plassert i norske omgivelser – blant snøtunge grantrær, tømmerhus og rosemaling. Bonderomantiske motiver var veldig populært i begynnelsen av århundret, og fikk en oppsving under krigen. Da røde toppluer ble sett på som et symbol på motstand og misnøye med myndighetene, ble nissene ekstra populære og et skjult budskap i julehilsene.

Vi som vokste opp på 50- og 60-tallet så på julekort som en selvfølgelig del av feiringen. Vi jentene elsket å studere julekortene hjemme hos hverandre. De fineste brukte vi som inspirasjon når

vi skulle tegne juletegninger på skolen, eller lage noe pent til besteforeldre og andre som satte pris på våre kunstnerlige utfoldelser.

I våre dager selges og sendes julekort med de samme motivene, selv om mange nå bruker bilder av egne barn og barnebarn som julehilsen. Flottere motiv fins jo ikke, og det er artig for mottakerene å se de små ettersom de vokser til. Mange sender hilsener digitalt – lett og greit, og en mulighet til å få juleposten av gårde selv om man er i tidsklemma.

Men det er stas når postkassa er ekstra full før jul, og man ser på kortene og kjenner igjen håndskriften til kjente og kjære.

Jeg har en gammel boks full av kort som er sendt som gratulasjoner eller julehilsener til Kvevli for lenge, lenge siden. Adressen var den gangen: Kvevli st., Urskog-Hølandsbanen. Det setter i gang fantasien å se på disse kortene, og de forteller noe om en svunnen tid. De er skatter som jeg tar godt vare på, for kanskje fins det ikke slikt når mine barnebarn blir voksne. Men hvem vet - kanskje det en gang i framtida blir trendy å sende håndskrevne brev og kort igjen?

Kilder: www.store-norske-leksikon/julekort og www.wikipedia/julekort

Da det ble stasjon på Sørumsand

Av Kjell Romsås og Anne-Marie Lund

Kjell Romsås har vært så vennlig å låne oss noen eksemplarer av «Sørumsand idrett», medlemsbladet for Sørumsand Idrettsforening, der han var redaktør i mange år.

I tillegg til stoff om aktuelle sportslige begivenheter, inneholder bladene også en spalte kalt «Fra gamle dager». Vi tror dette vil interessere Sørumsand speilets lesere, og bringer noen klipp herfra framover. Denne gangen gjelder det Sørumsand stasjon. Hvordan gikk det til at Kongsvingerbanen i 1892 opprettet et stoppested på «Sanden», som området het den gangen? At det krevde møtevirksomhet blant stedets beboere og adskillig skrivearbeid før stoppestedet «Sørumsanden» åpnet i 1892, ser vi av teksten Kjell Romsås skrev i «Sørumsand idrett», nr.1 1990.

Sørumsand stasjon 100 år
100 år gamle gjenparten av brev forteller om arbeidet med å få en stasjon på Kongsvingerbanen her på Sørumsand. Even Woxen på gården Østby søndre er i besittelse av disse gamle dokumentene og har latt SIF få låne dem. Vi lar dermed våre lesere få et lite innblikk i denne biten av stedets historie. Det første brevet er udatert, men det må være skrevet på slutten av 1888 eller begynnelsen av 1889.

«Til bestyrelsen af Kongsvingerbanen.

Undertegnede Eiendomsbesidere tillater sig herved at Andrage den ærede Bestyrelse om at der maate blive Oprettet et Stoppested med et lidet Sidespor ved eller i Nærheden af Gaarden Kuskerud eller Løkka paa Sørumsanden, hvor det Tog der utgaer fra Aarnes kunde stanse Morgen og Aften. Som det er den ærede Bestyrelse bekjendt, er det en meget lang Afstand i mellom stationene Fetsund og Blakjer, og dette distrikt er derfor meget daarlig stillet med afsendelsen af sine produkter til Christiania, da de fleste har en veilengde af omtrent 1 Mil, og dertil tung bakked vei til Stationerne. Ligan stiller det sig med de Gaarde fra vestre Side af Glommen, der er henvist til Frogner Station. At distriktet ved at der blev opprettet et lidet Stoppested paa ovennevnte Sted vilde Ophjelpes, er indlysende, og ophjelpe Jordbruget, ved at man da nogenlunde billig kunde foreskaffet sig Gjødssel fra Christiania, hvilket under de naaværende Forhold ikke lader sig gjøre paa grund af den lange og

bakkede Vei til Stationene. De produkter Distriktet omsetter, er hovedsagelig Melk og Kornvarer, og naar Forholdene var bedre, lidt Trelast. Bingsfossen der eies af Grosserer Haneborg, ligger ligeved Stedet, og det er vel rimeligt at der bliver Opprettet en Fabrik. At et lengefølt Savn ved Oprettelse af omhandlede Stoppested vilde vere afhjulpne, er indlysende. Vi haaper at den ærede Bestyrelse tager Sagen under Overveielse, og vi forventer et Svar paa denne vor Skrivelse.»

Vel to år senere ble det sendt et nytt brev:

«Til departementet for de Offentlige Arbeider.

I Henhold til vort Andragende for noget over 2 Aar siden til Jernbanebestyrelsen om opprettelse af et Stoppested ved Løkken eller i Nærheden af Kuskerud paa Sørumsanden, tillader man sig Ærbødigst andrage hos Ministeriet om at bevirke sagen forelagt paa ny for det nu forsamlede Storting.»

Det argumenteres igjen for nødvendig heten av å få et «stoppested» på Sørumsand. Alvoret i saken understrekes på følgende måte:

«Uden nevnte Stoppestedes Oprettelse der kan gjøre Transporten lettere og give Adgang til billigere Transport af Gjødssel med mere fra Christiania, er det at frykte at flere af Gaardbrugerne i Distriktet, hvis økonomiske Kaar ikke er de beste, i nærmeste Fremtid maa bukke under.»

Brevet avsluttes med følgende:

«Da et Stoppested som antydte vilde blive til stor Lettelse og økonomisk Hjelp, vilde dette Utvivlsomt vere den eneste maade, hvorpaa Distriktet kunde behjelpes, vover vi at haabe at rette Vedkommende paa ny vil tage Sagen i sin Haand til velvillig Overveielse saa snart som mulig.
Sorum den 1te februar 1891.

Sendes det Kgl. Norske Departement for de offentlige Arbeider, i det jeg paa det beste anbefaler Andragendet.
Christiania 672-91
Ærbødigst
Alb. Bøhn

Så skjønner vi at stoppestedet er kommet, MEN...

«Til departementet for de Offentlige Arbeider.

Efter flere gangers Andragende om Oprettelse af et Stoppested for Kongsvingerbanen paa Sørumsanden lykkedes endelig dette ved at forrige aars Storting bevilgede Oprettelse af af et saadant, der blev aabnet for Trafik den 22de desember 1892. Men i det man inderlig glædet sig i Stoppestedets Aabning, blev man paa samme Tid noget Skuffet ved den Besked, at Forsendelse til og fra dette skulde foregaa i hele Vognladninger. Distriktets Beboere er dessverre ikke saa godt situerede at disse kan magte at overkomme paa en gang at faa enten kjøbt eller sendt saa meget som hele Vognladninger. Udgifterne Stoppestedets Oprettelse vedrørende er med forholdsvis store Opofrelser tilveiebragt ved private og Kommunens Bidrag, saa Udgifterne dermed har veret Jernbanen Uvedkommende.

.....
For saaledes at kunde komme til i videre udstrekning at nyde godt af Stoppestedets Oprettelse, tillader man sig ærbødigst at andrage hos det ærede departement om, at bevirke, at det for Offentlig Regning kan blive saaledes Arrangeret, at der kan blive Adgang til at faa leveret og afhentet Gaardsprodukter og andre fornødne varer i mindre kvantum enn hele

Vognladninger.
I det man nærer det sikre Haab om at vort Andragende vil blive indvilget, tægnér vi os med megen Agtels ærbødigst.

Sørumsanden den 18de januar 1893
Paa samtliges vegne»

Så følger underskrift fra 15 personer. I denne brevsamlingen, der alt er skrevet for hånd, er det ikke flere søknader i saken. Vi regner dermed med at den innen rimelig tid etter det siste brevet har fått en løsning som lokalbefolkningen har vært tilfreds med.

Utviklingen gikk fort på Sørumsand i tida rundt århundreskiftet. Stoppestedet lå vest for jernbaneundergangen like ved Svendsengården. Så ble det etter hvert besluttet å bygge en stasjon øst for undergangen. Den staselige stasjonsbygningen stod ferdig i 1903. Da var Urskog-Hølandsbanen ført fram fra Bingsfoss til Sørumsand, og stedet var blitt et knutepunkt for både gods- og passasjertrafikk til og fra hovedstaden, Kongsvinger/Sverige og Aurskog og Høland. Dermed var det grunnlag for vekst og nye næringer på Sørumsand.

I Sørumsand Bygdebok, bind 3 Sanden-Sørumsand kan du lese mer om stasjonen og jernbanehistorien.

Sorum kirke 850 år (1166-2016) Møteplass gjennom historien - tilhørighet i fremtiden

Gudstjenester i jubileets tegn

29. november 2015: Åpningsgudstjeneste

7. februar 2016: Jubileumsgudstjeneste

4. september 2016: Gudstjeneste i keltisk stil

20. november 2016: Avslutningsgudstjeneste

Konsserter m.m. i jubileumsåret

29. desember, 2015: Klassiske perler. Konsert

3. februar 2016 : Historien i ord og toner. Magnar Osland med venner

17. april 2016: Fortid møter nåtid i musikk fra Sorum. Magnar Osland med venner

1. mai 2016: Bryllupsmusikk. Orgelkonsert.

11. juni 2016: Sommerkonsert på Ålgård. Storgårdsmusikk. Magnar Osland med venner

18. september 2016: Kirkekonsert med SyrinEnsemb

29. september 2016: Kirken – en fremtidig møteplass v / Henrik Syse

16. oktober 2016: Troens plass i folkelige viser. Magnar Osland med Venner

19. november 2016: Avslutningskonsert. Historien i ord og toner. Gjentatt

Kirkejubileet er gjennomført - Tiden er inne for en oppsummering

Av Gro Langeland Foto: Jørgen Kirsebom

Helt siden januar 2013 har en jubileumskomiteé oppnevnt av Sørum menighetsråd (3 medlemmer med vara) og Sørum kommunestyre (leder og tre medlemmer med vara) arbeidet iherdig for å få til en hyggelig og informativ jubileumsfeiring med tilbud til alle kommunens innbyggere.

Tiltak og tilbud skulle også gjerne ha betydning utover selve jubileumsåret – ha varig verdi og vise vei inn i fremtiden. Fra kommunens side var det et ønske at Blaker og Sørum Historielag skulle være representert i arbeidet, og styret ville at jeg skulle ta på meg denne oppgaven. Kommunestyret valgte Odd Sars-Olsen som leder av jubileumskomiteen og den oppgaven har han ivaretatt på en utmerket måte. Siden han også hadde vært leder av et interimsstyre som skulle forberede kirkejubileet, har vi hatt gode og trygge rammer å forholde oss til både faglig og økonomisk. Jubileumskomiteen har i tillegg til leder Odd Sars-Olsen bestått av Gunnar Apeland, Ruth Randby Kristensen, Gro Langeland, Kari Rønsen, Gunnar Ulvestad og Mari Aasgaard.

Arrangementer og gudstjenester

Noe av det første komiteen gjorde, var å invitere alle lag og foreninger i kommunen til en idédugnad, slik at så mange som mulig skulle føle at de hadde et eierforhold til dette prosjektet. Det ble ganske fort vedtatt at jubileumsmarkeringen skulle gå over et helt år, og at vi skulle følge kirkeåret. Oppstart med Åpningsgudstjeneste søndag 29. november 2015 og avslutningsgudstjeneste søndag 20. november 2016. Komiteen valgte seg følgende motto for jubileet: *Møteplass gjennom historien – tilhørighet i fremtiden.*

Det ble lagt en ramme for arbeidet før vi gikk nærmere inn i detaljene og fordelte ansvaret for de ulike aktivitetene mellom komiteens medlemmer. Hovedplanen var klar før jubileumsstart, men det kom til et par arrangementer, og det ble naturligvis behov for noen justeringer underveis. Fasiten viser at det alt i alt ble gjennomført 4 spesialgudstjenester i Sørum kirke i nært samarbeid med kirkens ansatte, og 9 forskjellige konserter og kulturarrangementer (se oversikten i rammen på foregående side).

Det ble lagt vekt på at alle arrangementene skulle ha høy faglig kvalitet og at billettprisene skulle holdes lave, noe som ble muliggjort gjennom årlige bevilgninger fra Sørum kommune. De fleste av artistene har, eller har hatt tilknytning til Sørum. Styret for jubileet fikk tilrettelagt en konsertserie med stoff som aldri har vært framført slik før. I dette jubileet er unikt historisk materiale presentert. Dette er tradisjons-

musikk fra Sørum og kommunene rundt, som tidligere kulturskolerektor i Sørum, Magnar Osland, har klart å finne og bearbeidet for jubileet. Jubileet har således bidratt til at verdifull kulturhistorie er presentert og bevart for ettertiden. Det ble leiet inn ekspertise på lyd og lys til alle arrangementene, noe som mange satte pris på, og publikum møtte trofast opp. Vi kunne registrere fulle hus på nesten alle tilbudene. Dokumentasjon av jubileumsfeiringen er sikret ved lydopptak av alle konserter og foredrag og av Avslutningsgudstjenesten den 20. november. Det ble også engasjert fotograf som tok mange fine bilder fra de mange arrangementene.

Jubileumsbok

Interimsstyret hadde uttrykt ønske om at det skulle lages en jubileumsbok, og jubileumskomiteen diskuterte grundig både innhold, form og økonomi. Vi endte opp med å fastslå at det var vanskelig for en komité med begrenset levetid å stå som utgiver av en bok og eier av et restopplag. Det ble derfor tatt kontakt med Sørum menighetsråd, og bokprosjektet ble gjennomført av menighetsrådet med Sissel Svendsen som prosjektleder/redaktør og med økonomisk støtte fra jubileumskomiteen. Det ble inngått samarbeid med Kom forlag i Oslo om det forlagstekniske og arbeidsgiveroppgaver, og i oktober 2015 kunne Sørum menighetsråd med stolthet presentere en vakker gavebok med mye spesialskrevet stoff og utrolig flotte bilder tatt av fotografene Anders Henriksen og Sigmund Woie Aarhaug, begge bosatt i Sørum. Religionshistoriker Øystein Morten var engasjert som forfatter av de historiske kapitlene, mens stoffet om kirkens liv i nåtid og nær fortid er levert av andre forfattere og redaktøren som dugnadsinnsats. Salget har gått bra, og svært mye av dette har vært dugnadsinnsats i forbindelse med arrangementer. Flere steder i bygda, og hos Romerike Historielag er boka til salgs mot en mindre provisjon. Den kan også kjøpes på Kirkekontoret og i bokhandelen på Sørumsand. Prisen er kr. 400,-. Blaker og Sørum Historielag har deltatt i dugnadsarbeidet rundt Jubileumsboka ved å videreselge en god del eksemplarer uten noen form for provisjon, og vi selger fortsatt boka sammen med våre egne utgivelser og Sørum bygdebok.

Sørum kirke 850 år (1166-2016) Møteplass gjennom historien - tilhørighet i fremtiden

Jubileumssalme

Helt fra oppstarten av arbeidet i jubileumskomiteen, hadde vi et sterkt ønske om å få skrevet en salme som menighetene i Sørum kunne ha glede av i årene som kommer. Vi håpet å finne lokale krefter som kunne ta på seg denne oppgaven, og gjorde noen henvendelser. En stund så det ut som vi måtte gi opp denne drømmen, men så ryktes det at Eivind Johnsbråten, som er dirigent for Sørums kirkekor, ”Joyful Noise” og en meget allsidig musiker, hadde skrevet en salme som kunne passe godt. Gleden var stor, og den ble ikke mindre da vi fikk høre den nydelige salmen. Nå har vi fått vår egen lokale Petter Dass konstaterte jubileumskomiteens leder. Jubileumssalmen er alt fremført en rekke ganger, og jeg må innrømme at jeg føler meg litt kry når den synges. Har du ikke hørt ”En kirke av levende stener” enda, så finner du tekst og melodi på side 19 i dette bladet. Når denne salmen fremføres av ”Joyful Noise”, fiolinistene Hilde og Håkon Johnsbråten og organist Jan Erik Stensrud på det ny-restaurerte orgelet i Sørum kirke, er jeg ikke i tvil om at den fortjener en plass i salmeboka og forhåpentlig vil noen jobbe for å få den med der ved neste revisjon.

Barn og unge har vært inkludert i jubileumsfeiringen

Jubileumskomiteen ønske at også barn og unge skulle få være med på feiringen av Sørum kirkes 850 års jubileum. Siden det i 15 år har vært et meget godt samarbeid mellom skolen og kirken i Sørum kommune, var det naturlig å ta utgangspunkt i dette opplegget. Det ble opprettet en egen arbeidsgruppe bestående av to representanter fra kirkekontoret (organist Jan Erik Stensrud og diakon Marie Grimstad), en representant fra skolene (Jon Arild Israelsen), kultursjef Nina Kongtorp, leder Berit Bagøien Moe i «Den kulturelle skolesekken» og to representanter fra styret for jubileet (Gro Langeland og Ruth Randby Kristensen). Arbeidet ble ledet av Ruth Randby Kristensen. Blaker og Sørum Historielag ble spurt om å delta på noen av arrangementene for å belyse den historiske delen, og jeg påtok meg dette oppdraget. Styret ønsket at elevene skulle få mulighet til å besøke enten Sørum kirke, eller sine lokale kirker i løpet av jubileumsåret, og bevilget derfor busstransport til alle elever fra 3. trinn til og med 10. trinn.

Arbeidsgruppen inngikk også et samarbeide med Sørumsand videregående skole. Fotoklassen laget en flott fotoutstilling (salgsutstilling) med tema Sørum kirke. Den ble stilt ut i desember 2015-januar 2016 på «Trines go`kaker», Sørumsand. En gruppe elever på media og kommunikasjon fikk i oppdrag å utforme en brosjyre for skolene/hjemmene. De lagde også en egen logo for jubileet. Elever fra Strømmen videregående trykket opp 3500 brosjyrer som ble sendt ut til elevene på alle barne- og ungdomsskolene i kommunen. Lærer Liv Østeborg og hennes elever fra kunstverkstedet i Sørum kulturskole påtok seg å lage kirkerotter i keramikk som ble stilt ut i kirken under åpningsgudstjenesten.

Program for de ulike trinnene:

1. trinn Jul. Besøk av presten i klassene. Samtale med barna om kirkens jul.

2. trinn Påske. Gjennomgang av påskedagene. Besøk av presten i klasserom eller kirke.

3. trinn Kirkerommet. Bli kjent i kirkerommet og med kirkens inventar og symboler. Prestene og organisten fortalte. Et historisk tilbakeblikk ved Blaker og Sørum Historielag.

4. trinn Sorg og gravferd i nåtid og fortid.

Diakon /prest og organist fortalte. Et historisk tilbakeblikk ved Blaker og Sørum Historielag.

5. trinn Kirkemusikk og konsert. Sang og musikk i kirken fra 1100-tallet og til i dag. Organisten besøkte klassene på skolen, fortalte om den musikalske utviklingen i kirken og lærte elevene noen eldre og nyere sanger/salmer. Konsert med organist og sangerinne i kirken.

6. og 7. trinn Pilegrimsvandring. Fra Bingsfoss til Sørum kirke. Ledet av organisten og en av prestene. Overraskende møte med Olav Uggjæva og en flokk Hettesveiner underveis (elever fra 5. trinn på Sørum skole med lærere). Blaker og Sørum Historielag var vert i kirken, stod for en enkel servering og fortalte litt om kirkelivet i tidligere tider.

8.-10. trinn Konsert i Sørum kirke for ungdomstrinnet.

Medvirkende: Sognepest Gunnar Sem Kristiansen, skuespiller Birgitte Victoria Svendsen og ensemblet Ellayalis med 13 musikere og sangere fra 7 forskjellige nasjoner. Historielagets innsats var i hovedsak konsentrert om trinn 3, 4, 6 og 7.

Det ble mange besøk i kommunens kirker i løpet av skoleåret 2015/2016. Servering av spekemat, flatbrød og blåbærsoft (noe som kunne vært servert i middelalderen) til sultne pilegrimsvandrere kunne jeg ikke klare alene. Det var mange besøkende på hver av de fire dagene det var vandring og tidsrammene var stramme. Jeg måtte derfor innhente forsterkninger og sier hjertelig takk til de gode hjelperne Elin Mørk, Inger Romsaas, Ragnhild Semb, Kari Hagen, Odd Hagen, Berit Kristiansen og Berit Daae.

Tilbudene ble tatt meget godt imot av både barna, ungdommene og lærerne. For Historielaget, som i den vanlige virksomheten ikke møter så mange barn og unge, var dette både nyttig og hyggelig, og jeg passet naturligvis på å nevne ”Gammeldags skole” på Vølneberg som en av de tingene Historielaget jobber med. De største husket godt at de hadde vært der, og de minste gledet seg veldig. Lurer forresten på om jeg ikke møtte et og annet kommende styremedlem i historielaget, for mange av ungene viste interesse og hadde mye å spørre om.

Hva nå?

Jubileumskomiteen er ikke helt ferdig med oppgaven enda. Vi skal levere et regnskap, som vi er trygge på ikke kommer til å vise røde tall, og en fyldig rapport til våre oppdragsgivere, Sørum menighetsråd og Sørum kommunestyre, men vi har heldigvis litt tid på oss til å gjøre ferdig dette. Vi føler at vi kan stå inne for den jobben som er gjort, men evalueringen overlater vi naturligvis til andre.

Selv er jeg alt godt i gang med å fortelle for nye skoleklasser, for historielaget har på henvendelse fra Kirkekontoret i Sørum, sagt seg villig til å fortsette det samarbeidet som ble etablert under kirkejubileet.

Bakerst fra venstre: Margit Andresen, Anna Hertenberg, Konstanse Holter, Petra Kuskerud, Olava Hohle. Neste rekke: Borghild Sigvartsen, Borghild Østnor, Klara Westby, Gudrim Molstad, Gudrun Auli, Lisette Fonnelop, Brita Samdal, Astrid Haugen, Elsa Andersen, Ingeborg Greni. Barna fra venstre: Liv Molstad, Inger Lise Fonnelop, Gudrun og Anne Lise Samdal. Neste rekke: Karl Peder Westby, Svein Hertenberg, Bjørn Molstad, Sverre og Svein-Ola Andersen.

Sanitetsforeningen hadde av og til møtene sine utendørs hvis det var fint sommervær. Dette bildet fra august 1948 viser sanitetsdamer og barn ved Glomma, trolig på Lenseberget nedenfor der Bingsfoss Ungdomsskole ligger nå. På programmet var opplæring fra NKS' medlemsblad om hvor viktig det er å lære å svømme, om plattfot og riktig barnetøy. Hostens basar ble også planlagt. Ellers fikk barna plaske i elva, damene strikket, og kaffe og nistemat ble fortært. Og som alltid ellers: Utlodning til slutt.

Sanitetsforeningen på Sørumsand

Av Anne-Marie Lund

I vår artikkelserie om sanitetsforeningene i Sørumsand kommune, er vi nå kommet til foreningen på Sørumsand. Foreningen har eksistert i 104 år, den ble nemlig stiftet i desember 1912. Ved 100-årsjubileet i 2012 ble det utgitt et interessant jubileumskrift, skrevet av John-Per Haugstad, og denne teksten er stort sett basert på dette. I tillegg har nåværende leder, Herdis Apeland, latt oss få kikke i de gamle protokollene og fortalt hvordan foreningen arbeider i dag. Fordi dette er et historisk tilbakeblikk, er det lagt mest vekt på saker og hendelser fra de tidligste årene.

Hvordan var det på Sørumsand i 1912?

I tida rundt århundreskiftet vokste det fram et nytt tettsted på «Sanden» ved Glomma, og i 1912 var det mye tilflytting og mange virksomheter i tillegg til landbruket. Da stasjonsbygningen stod ferdig i 1903, var Sørumsand blitt et knutepunkt for samferdsel. Samme år ble Sørumsand Verksted startet opp, Sørumsand Trevarefabrikk hadde vært i drift siden 1898. Her fantes også en mineralvannfabrikk. Svendsengården hadde stått der siden 1894 med landhandel og postekspedisjon. Hohles landhandel på den andre siden av stasjonen var også på plass nå. I følge folketellinga i 1910 hadde stedet da 230 innbyggere. I tillegg til de som hørte til gårdene og var født i bygda, var det

innflyttere fra hele landet, de fleste likevel fra Romerike. Sørumsand var i stadig vekst.

Stiftelsesmøte med menn i styret

Her lå det nå til rette for et variert foreningsliv, og på venteværelset på Sørumsand stasjon ble stiftelsesmøtet for Sørumsand Sanitetsforening holdt. Den første formannen var kjøpmann Filip Wolfgang Larsen, nestformann telegrafist Eivind Thorkilsen. Som kasserer ble det en kvinne, fru Olava Ekeberg. Det er spesielt at to menn var de ledende i styret. Fredrikke Marie Quam, som stiftet Norske Kvinners Sanitetsforening, var en ivrig kvinnesaks kvinne og stemmerettsforkjemper. Hun hadde uttalt at menn var velkomne

som medlemmer i sanitetsforeningene, men ikke i styret. Ved et spørsmål fra en sanitetsforening i Gausdal om dette i 1909, svarte hun: «En kan ikke tenke seg at Gausdal skal være så fattig på dyktige kvinner at man må ty til menn for å få styremedlemmer til en sanitetsforening, da det nå er 60 foreninger i landet som styres utelukkende av kvinner.»

Men på Sørumsand ble det likevel menn i ledelsen i starten. Det var sikkert ikke på grunn av mangel på dyktige kvinner, det handlet nok om kvinners beskjedenhet og den uvante tanken på at kvinner kunne lede en forening.

Listen over formenn/ledere fra og med 1915 viser imidlertid at det ikke varte lenge før bare kvinner satt ved roret.

Hjelp til syke og trengende i lokalmiljøet

Allerede på dette første møtet ble en viktig og konkret sak besluttet. Det skulle kjøpes inn en sykekurv med tilbehør, som skulle oppbevares på stasjonen til bruk når pasienter måtte sendes på sykehus. Da var transport med jernbanen eneste mulighet. (Senere ble den erstattet av en sykebåre av metall som hang inne i stasjonsbygningen så lenge den var betjent.)

De andre arbeidsoppgavene var kampen mot tuberkulose og å gi understøttelse til alvorlig syke på stedet, også til dem som led av andre sykdommer. Av protokollene ser vi at behovet for hjelp i lokalbefolkningen var stort. For det meste handlet det om støtte til medisiner og sykehusopphold. Men det kunne også være bruk for penger til mat-særlig melk, klær og sengetøy. Nesten på hvert «bestyrelsesmøte» i årene fram til krigen ble slike søknader behandlet og innvilget. Her er noen eksempler fra 20- og 30- årene:

19.3.1917. «Søknad fra N.N om hjelp til medisin til sin hustru. Vedtak: At yde inntil kr. 20,00 paa Medisinregning ved anvisning av regning, som udbetales til Kjøbm. Svendsen.»

22.5.1922. «Det blev besluttet at N.N, skal faa sanatorieophold, saa snart plads gives. Vi ble enige om at det skal gjelde den tid som trænges for at bli bra.»

27.8.1934. «Da den store puten som tilhørte foreningen, blev overtat under sykepleierskens ophold hos N.N, beslutet vi å gi ham puten, og kjøpe en ny til foreningen. Vi besluttet samtidig å yde 2 liter melk daglig til samme familie inntil videre.»

Som vi ser var det konkret og praktisk hjelp i et samfunn som manglet velferdssordninger. Det var ikke bestandig så store beløp, men det betydde sikkert svært mye for dem som trengte det. I de første årene var tuberkulose den alvorligste folkesykdommen som tragisk rammet både unge og gamle. Derfor hadde tiltak for forebygging og hjelp til dem som var syke, høyeste prioritet. I tillegg gav foreningen penger til hovedorganisasjonens andre saker, som kreftsaken og revmatismesaken. Slik er det også den dag i dag. Forskning på sykdommer som særlig rammer kvinner blir støttet gjennom forskjellige fond, som Fond for psykiske

lidelser, Kreftfondet, Osteroporosefondet, Kvinnemedisinsk forskning, forskning på reumatologi. Dessuten har flere lokale prosjekter fått tilskudd fra «saniteten». Følgende eksempler viser bredden: Østbyttunet, Romerike Krisesenter, Sørumsand Skolemusikk, Natteravnene i Sørumsand og Sykehotelet på Lørenskog, for å nevne noen. Det siste ble i sin tid opprettet og drevet av NKS, men i og med at A-hus har fått et pasienthotell, er bruken endret. Eikåsen rehabiliteringssenter for MS-pasienter, som bruker deler av bygget, blir også støttet av NKS.

Helsefremmende tiltak for alle

Sanitetsforeningen tok også på seg oppgaver som kom alle innbyggerne til gode. I referat fra den 1. desember 1925 kan vi lese: «Paa medlemsmøte hos Fr. Ihle blev bestemt at yde, den bestemte legeundersøkelse av skolebarna den fornødne hjelp.....»

Slik begynte spedbarnskontrollen i regi av sanitetsforeningen. Dr. Peter Fonnelop fikk ansvar for undersøkelsen, og dermed var hans kontakt med foreningen opprettet. Gjennom 39 år var Fonnelop knyttet til foreningens helsefremmende tiltak for kvinner i tillegg til barnekontrollen, som for eksempel brystkreftundersøkelser og underlivsundersøkelser.

Tannhelse var også noe sanitetskvinnene tok ansvar for. I april 1933 står det i protokollen: «Tannlæge Karl Fonnelop overtar i år tannbehandlingen av skolebarna til en pris av kr.9,00 pr. barn, som fordeles slik at foreningen betaler kr.5,00 og barna kr.4,00. Cirkulærskrivelse er utsendt til foreldrene herom. For de foreldre der har vanskelig for å betale kr. 4,00, overtar foreningen også dette.» Rundskrivet til foreldrene inneholder også praktiske råd, et godt eksempel på folkeopplysningen som sanitetsforeningen også bidro med: «Videre gjøres oppmerksom på at tannbørster fåes kjøpt hos stedets kjøbmenn for kr. 0,35 pr.stk. La barna få ny tannbørste minst en gang om året og pass på at den blir brukt riktig og regelmessig. Det svarer sig!»

Ut fra et referat fra 1935 ser det ut til at tiltaket virket slik man ønsket. Her står det: «Tannlægen blev ferdig med behandlingen av skolebarna i september. Efter uttalelse fra tannlægen var det ikke så mange dårlige tenner hos skolebarna som tidligere.»

I dag har kommunen tatt over disse

oppgavene, men i årevis har kvinner fra sanitetsforeningen vært med som assistenter på helsestasjonen og blant annet tatt seg av måling og veiing av de små.

Sanitetsarbeid under krigen

Når det gjelder sanitetsforeningens arbeid i krigsårene, er det lite referat-er å se tilbake på fordi protokoller fra perioden 1937 – 1944 er blitt borte. Men det fins en rapport til Akershus Fylke om hva som var blitt gjort og bevilget av sanitetsforeningen, og denne viser at sanitetsdamenes aktivitet var stor også i denne vanskelige tiden: Sørumsand har vært forskånet for krigshandlinger. Foreningen har, tross et stort tyskerbelegg på stedet, hatt anledning til å gjøre en del samfunnsnyttig hjelpearbeide. Pirquetprøver og hjelp til syke kr. 559,63. bespisning av skolebarn med 6920 porsjoner. Utdeling av nærrende kost, så som kunsthonning, tran m.m. kr. 666,14.

Utdeling av mysovs og smør, samt 300 svenskepakker til barn. Utdelt brukt tøy fra Sverige. Førstehjelpskurser er holdt. Sykemateriell er opparbeidet. Likeså er av gammelt tøy oppsydd spedbarntøy og utdelt. Legeundersøkelse og tannbehandling av barn har vært opprettholdt i disse år, for et beløp av kr. 1222,52.

Foreningen har innkjøpt garn og tøy for Kr. 844,46, som av foreningens medlemmer er strikket og oppsydd og utdelt til krigsherjede strøk. Innsamling til finske flyktinger ble foretatt som gav et beløp på Kr. 651,50. Til krigsskadelidte er innkommet og utdelt Kr. 3220,00, hvorav foreningens bidrag var Kr. 500,00. Videre er innsamlet i vor krets bruksgjenstander og klær, som er sendt til Finnmark. Endelig kan opplyses at foreningen har innkjøpt tomt til sykestue for stedet og omkringliggende strøk. Hertil er anvendt Kr.9361,63.

Så kom freden

To referater fra medlemsmøtene 8. mai og 5.juni 1945 forteller noe om gleden og lettelsen da krigen var over: «Den 8.mai skulle vi ha møte hos Lutzen. Men isteden kom freden til vort land - den 7.mai. Den barbariske krigen som hadde herjet i over 5 år var slutt – og hvem hadde tid til å gå på Sanitetsmøte? Møtet blev utsatt.»

Den 5.juni er det endelig tid til å samles, og møtet starter høytidelig

«Mandagsgruppa» eller håndarbeidsgruppa på servicesentret ca. 2010. Her bugner det av gjenstander som er laget til julesalg og basar.
Fra venstre foran: Torun F. Jødahl, Lillian Pedersen, Turid Molstad og Eve Winding Sørensen.
Stående bak: Laila Arnesen, Kari Haugstad og Wenche Pettersen. (Foto fra Jubileumsskriftet 2012)

med at Kongesangen blir sunget. Så følger opplesning av en rekke hilsener til og fra hovedorganisasjonen i anledning freden. Det blir også snakket om arbeidet som ble gjort i krigsårene, før Fedrelandssalmen synges.
«Så kom spisepausen, og det var lett å forstå at krigen var slutt, - da fru Lutzen satte på bordet de lekreste wienerbrød - av hvitt mel og med melis over, og sandelig hadde hun tryllet fram ekte kaffe alt.
Og praten stod høyt i taket mens de lekke saker blev fortært. Etterpå blev tur til Varsjøen drøftet, og man blev enig om en tur sist i juni. Under møtet fremsatte fru Nilsen spørsmål om utdeling av suppe til gamle over 65 år. Dette drøftes på neste møte.
Så hadde vi utlodning av noen småting som innbragte kr.27,00. Vi sluttet møtet med å synge «Blant alle lande i øst og vest er Fedrelandet mitt hjerte nest».

Sykehustomten

I rapporten om foreningens arbeid under krigen står det til slutt at man har kjøpt en tomt for å bygge sykestue på Sørumsand. Dette var eiendommen Sennerud gnr.41 bnr 2. For at byggingen skulle bli så billig som mulig, ble det besluttet å bruke av alt synketømmert i Glomma. Glomma Fellesfløterforening gav tillatelse til det. Men byggingen ble utsatt på grunn av nye planer. Kommunen hadde bestemt

å bygge nytt pleiehjem i Sorum, og ønsket at sykestuen skulle ligge i samme bygg. Et rekonvalesent hjem for fylket på tomten var en ny mulighet, og i et brev datert 25.4.46 ville Sørumsand Sanitetsforening høre hva hovedorganisasjonen mener om saken. Svaret fra NKS sentralt er det ikke mulig å finne nå, men byggeplanene ble i hvert fall lagt på is en stund.
I 1953 kommer saken opp igjen. Tegninger over en sykestue med 15 senger blir utarbeidet og foreningen ønsker et samarbeid med kommunen, da de mener at behovet for sykehus er blitt enda større enn i 1942 på grunn av befolkningsveksten på Sørumsand. Formannskapet foreslår at foreningen oppretter et utvalg som skal utrede saken sammen med representanter for kommunen.
Etter dette fins det ingen dokumentasjon om utvalgets arbeid, men i 1975 blir det i et «Ekstramøte» bestemt å gi tomten til kommunen slik at det kan bygges et alderspensjonat der. Nå er Sentralsykehuset i Lørenskog kommet og det er bygd pleiehjem på Sørvald, dermed er behovet for sykestue blitt mindre. Forutsetningen er at sanitetsforeningene skal ha et rom i huset til sine møter og plass til lagring av beredskapsmateriellet sitt. Møtene hadde vanligvis blitt holdt i hjemmene, på Sørumsand Bedehus eller på Festiviteten.

Så startet etter hvert byggingen av «Helse - og velferdssenter for eldre», og i 1982 var det klart. Så kunne Sanitetsforeningen og andre foreninger i kommunen fritt benytte seg av fasilitetene i bygget, som for eksempel forsamlingslokale og varmtvannsbasseng i kjelleren. Nå er navnet «Servicesentret for eldre». Initiativtagerne fra 1942, Margit Andresen og Ingeborg Greni, bør nevnes for sitt pågangsmot og fremsynthet da de sørget for å kjøpe tomten.

Tiltak krever penger

For at en slik forening skal kunne yte hjelp, trengs det selvfølgelig inntekter. Medlemskontingenten var 50 øre pr. år helt fram til utpå 40-tallet. Av protokollene ser vi at noen betalte 1 kr., og i noen tilfeller betalte også ektemannen kontingent. Men flere inntekstkilder måtte til. Utlodning på møtene var en mulighet. I referat fra våren 1917 står det: «En liten serviet ble utloddet av hvilket no. utkom 43. Der innkom kr.7,50» Dette var sannsynligvis den første utlodning foreningen hadde, og det ble mange flere! Utallige basarer, lotterier og julemesser har kunnet by på flotte gevinster, det meste laget av foreningens medlemmer. Håndarbeider har blitt laget på medlemsmøtene og hjemme av kreative og netthendte kvinner. Fremdels møtes Mandagsgruppa ukentlig for å lage gjenstander til julelotteri og julesalg, og her er det hyggelig

sosialt samvær og utveksling av ideer. I det hele tatt har oppfinnsomheten vært stor lokalt, samtidig som foreningen også har solgt det som hovedorganisasjonen har foreslått: Julemerker, maiblomster og det de fleste av oss forbinder med «saniteten», nemlig fastelavnsris. Summene som samles inn er etter hvert blitt store - i 2011 innbrakte julelotteriet 34.000 kr. netto.

Turer og fester

En slik forening setter sitt preg på lokalmiljøet på mange vis. Sommerturene var først for medlemmene, etter hvert ble stedets pensjonister også invitert. Mål for turene kunne være både nære og litt fjernere - fra Kuskerudstranda og Varsjøen til spesielle og interessante steder lenger unna, som for eksempel Freia og Sæthre fabrikk i Oslo, Verdens Ende på Tjøme og Rotneros i Sunne, Sverige. Referatene fra disse turene er noe av det artigste som står i protokollene, her er det maleriske skildringer og en tydelig glede over å få oppleve noe annet enn den daglige tralten. Noen av disse tekstene skal senere få plass i Sorum - Speilet, for de gir så fine tidsbilder når det gjelder dagligliv og uttrykksmåter.
Det samme gjelder julefestene på Festiviteten! Her fortelles det om mye planlegging, kreative løsninger, variert underholdning og musikk, god stemning og til tider stappfulle hus. Den første festen det fins referat fra, TAKK TIL VÅRE SPONSORER

var i 1944, og her var det over 100 barn til stede først. Da de hadde gått hjem, begynte festen for de voksne med 200 (!) deltakere klare for moro kl. 20.00. Mange var ute i god tid, allerede en time før var det ganske fullt, står det. Egentlig var det altså to fester. Etter hvert ble det en fest for småbarna med ledsagere, og en utpå kvelden for større barn og ungdommer. Vi kan forestille oss hvor slitne arrangørene måtte være når alt var over etter en slik «maratondag»!
Årsberetningen fra 1982 er den siste som inneholder noe om julefest, et tegn på at tidene forandrer seg og nye aktiviteter erstatter de gamle. De som vokste opp på Sørumsand på 50- og 60-tallet opplevde nok dette da det var aller mest populært. I jubileumsskriftet skriver John - Per Haugstad følgende: «Uansett er det mange som tenker med glede, og kanskje litt skrekk, tilbake på alle julefestene som saniteten arrangerte. Takk for at vi fikk oppleve dette!»

En levende og aktiv hundreogfire-åring

Etter dette tilbakeblikket er det fint å konstatere at foreningen fremdeles er i drift og at mange av aktivitetene holdes i hevd. Medlemmenes gjennomsnittsalder er nok blitt høy etter hvert, men foreningen har også det siste året fått nye medlemmer. Fremdeles strikkes, hekles og syes det til messer og

basarer, det arrangeres turer for medlemmer og eldre, det holdes møter og blir samlet inn penger. Alt er til beste for innbyggerne på Sørumsand og til helsefremmende arbeid både nasjonalt og internasjonalt, særlig med tanke på barn og kvinner. Flere aktiviteter er nevnt allerede, men vi tar også med at medlemmene serverer frokost til andre- og sjuendeklassingene på Sørumsand skole hvert år, de sørger for utdeling av frukt når SIF har fotballskole, og de har besøkstjeneste på sykehjemmet hver uke. Hvert år arrangerer Sørumsand og Frogner sanitetsforening et fellesmøte med aktuelle temaer. Dette arrangementet er åpent for alle. Sammen med Lions Sorum deles det ut julepakker til trengende i kommunen, og sanitetsforeningen bidrar ellers med midler til tiltak i lokalmiljøet. Hvert år sendes bidrag til hovedorganisasjonen, og mye av dette går til forskning som kommer oss alle til gode. Norske Kvinners Sanitetsforening finner dessuten stadig nye og aktuelle oppgaver, som å stoppe vold mot kvinner og kjempe mot skjønnhetstyranniet, så dette er en organisasjon som følger med tiden. Frivillig arbeid og engasjement vil det alltid være bruk for, selv om sakene og arbeidsformene endrer seg.

KILDER:

John - Per Haugstad: Jubileumsskrift 1912 - 2012
Sorum Bygdebok bind 3: Sanden - Sørumsand
Magnhild Folkvord: Fredrikke Marie Quam. Rabaldermenneske og strateg (Samlaget 2013)

Blaker Sparebank

 Vi tar hånd om ditt budskap og sørger for at det blir sett!
X-Idé AS - Marcus Thranes vei 100, 1472 Fjellhamar - www.xide.no

Besøk oss på www.nilsengravferd.no
Tlf: 63 82 88 80

 BYGDESERVICE

 T&B Hansen
Installasjon AS

Nordfonna
Fokus Butikkcenter, 1920 Sørumsand
Telefon: 63 86 60 70. E-post: nordfonna@interoptik.no
www.interoptik.no
Åpningstider: 10 - 20 (18)

Postmann med sabel og pistol

Av Asbjørn Langeland

Det er ikke noe nytt at avisene forteller om slagsmål og overgrep der berusede personer er involvert. I dag blir slike hendelser som regel behandlet med en viss diskresjon, slik at navnene på de involverte ikke blir oppgitt. Sånn var det ikke i gamle dager - da ble de som var involvert i alvorlige hendelser, omtalt med fullt navn i pressen. Vinteren 1838 kunne hovedstadsavisene fortelle om et klammeri mellom en beruset postfører fra Christiania og skysskaren hans som bodde på Bjerke i Frogner. Hendelsen var så alvorlig at de to involverte ble innkalt til rettslig forhør, og dette førte til at postføreren mistet stillingen sin.

Nedenfor har jeg gjengitt en artikkel (rettsreferat) fra dagsavisen Den Constitutionelle, en kort notis om saken fra Morgenbladet og et lite utdrag fra et debattinnlegg i Morgenbladet. Jeg har skrevet om artiklene til dagens språk.

Fra avisen «Den Constitutionelle» 23. mars 1838:

Nedre Romerike den 18. mars.

Den 18de forrige måned ble der innbragt til fogden en pistol og en sabelbalg som man hadde funnet på isen ved Nitsund bro, og som etter sigende hørte til postfører Halvorsens bevæpning. I ukene som fulgte, fortalte man underlige ting om den begivenhet som har vært årsak til at postføreren hadde etterlatt sine offentlige dokumenter på et sådant sted, og da det på onsdag i den anledning ble foretatt forhør, tok jeg derhen for å få høre de nærmere omstendigheter og sakens rette sammenheng:

Erik Halvorsen har i 16 år vært brevdrager ved Christiania Posthus og ble forrige sommer ansatt som postfører. Ved sin ankomst til Christiania den 19de forrige måned leverte han en rapport til Finansdepartementet, og fra denne fortjener følgende å bli lagt merke til:

»Ved ankomsten til Skrimstad i går spurte tjenestedrengen på Bjerke, Lars som skyssset meg fordi Jacob Bjerke selv hadde et dårlig ben, om vi ikke skulle gå inn og ta oss en halv pel brennevin. Jeg svarte nei, fordi vi allerede hadde

fått noe før, men jeg fikk ikke slippe unna. Men jeg må tilføye at ingen videre samtale eller ondskap eksisterte mellom oss. Da vi nu skulle kjøre nedover elven og var kommet et lite stykke ut på isen, hvor jeg ikke merket et menneske, ble jeg slått i ansiktet med noe skarpt. Jeg falt av sleden og Lars var straks oppå meg, men jeg brukte alle mine krefter og var så lykkelig at jeg fikk trukket min sabel. Jeg hadde da straks i sinde å hugge hodet av ham, men kraven på kjolen hans tok av for hugget. For likevel å være sikker hugg jeg ham over armen, og kjørte av sted med posten.»

Postføreren gjorde under forhøret oppmerksom på at Lars Arnesen engang før hadde vært uefterrettelig med posten. Den forrige postfører, Poulsen hadde engang måttet sitte utenfor og blåse i posthornet i ¼ time før Lars, som var pålagt å passe på posten, viste seg. I den anledning svarte Lars Arnesen at han ikke kunne vite så nøye hvor lenge postfører Poulsen hadde sittet uten for og blåst, fordi han selv hadde vært i gjestebud og blitt noe full. Han lå derfor nede på marken og sov og hørte ikke noe til musikken. Hva det nåværende tilfellet angår så opplyste Lars Arnesen følgende:

«Kort før middag kom Halvorsen til Bjerke. Der ble han av min husbond skjenket to gode drammer konjak, og straks etter fortsatte han reisen med meg. Vi kjørte i en alminnelig spisslede, Halvorsen satt på sledeskrinet, jeg foran på postveskene og holdt tømmene. Ved

gjestgiverstedet Mo sa postføreren: «Vi burde ha en dram her.» «Ja, gjerne» svarte jeg. Dermed gikk han inn med meg og kjøpte en ½ pel brennevin og for 1 skilling øl. Av dette drakk han selv og skjenket både meg og en mann fra Ullensaker som var der. Mannen fra Ullensaker gjengjeldte Halvorsens artighet med å skjenke ham en dram konjak. Ved herbergstedet Haug ble vi også enige om å gå inn, og da lovt jeg å spandere. Her delte vi igjen ½ pel brennevin og øl for en skilling mellom oss. Vi fortsatte deretter reisen til Skrimstad, ¼ mil, uten å nyte noen ting. Her kjøpte jeg bare to skillingsdrammer, en til hver av oss.

Da vi kjørte ned på isen, var Halvorsen så drukken at han satt og vaiet i sleden så at den tok overhaling og veltet. Vi falt begge to, men jeg sprang opp igjen, innhentet sleden, og la den ene postvesken som var falt av, oppi igjen. Så sto jeg og holdt hesten for at Halvorsen kunne komme opp i sleden igjen. Men nå kom han løpende rett inn på meg og slo meg med sabelen slik at balgen falt av. Jeg kan ikke si på hvilket sted slaget traff. Derpå slo han flere ganger med det blotte sverd etter hodet og ansiktet mitt som jeg dog verget ved å holde min venstre arm i været. Men huggene gikk gjennom klærne mine og inn i selve armen – (hvor han fremviste tre sår som var over en tomme lange) – Nå skrek jeg så høyt at folkene kom ut fra den nærliggende plass og ropte til meg at jeg måtte løpe fra postføreren. Men i det jeg vendte meg om, gav han

meg et hugg i skulderen samtidig som han trakk sin pistol og truet med at han ville skyte meg i hjel. Da kom heldigvis folk til og bragte meg til korpslegen, mens Halvorsen tok av sted med sleden.»

Folkene som hadde kommet til, bevitnet Lars' beretning om scenen på isen. Bortsett fra at han senere på kvelden ble sett med et sår på kinnet og en tid etter med et blått øye, var det ingen andre tegn som kunne bekrefte at postførenes påstand om at skyssgutten slo ham først, var riktig. Han er for øvrig kun én gang tidligere sett beskjenket på reiser. Det hele synes således å være foranlediget av en misforståelse fra postførenes side.

Postføreren mistet stillingen

I Morgenbladet den 25. mars 1838 finner en følgende informasjon: Christiania den 24de Marts

Ved et opptatt forhør under Nedre Romerikes Jurisdiksjon er det opplyst at en av Kongsvingerpostens førere, Erik Halvorsen som i 16 år har vært brevdrager i Christiania og i fjor ble postfører, på turen fra Kongsvinger her til den 18de forrige måned har drukket brennevin på forskjellige kroer på Romerike i forening med skysskaren. Deretter har han i beruset forfatning anfalt skysskaren med sabelhugg, samt tapt sin pistol og sabelbalge. På grunn av dette er bemeldte postfører nå avsatt fra sin bestilling.

Kritikk av oppsigelsen

De brukte ikke lang tid på å fatte beslutning om avskjedigelse den gangen. Som en ser, ble forhøret gjennomført den 18. mars, og seks dager seinere ble det kunngjort at postføreren var avsatt. Det ser ikke ut til at han har hatt noen forsvarer, men det går fram av et leserinnlegg i Morgenbladet den 4. april at det har vært vitner ved forhøret som var mer på Halvorsens side, selv om ingen hadde vært til stede og sett hvordan tumulten oppsto. Jeg tar med et par avsnitt fra leserinnlegget i Morgenbladet signert B. Thrane:

«Jeg tror med visshet – og dette var

også fleres mening på tinget – å kunne erklære at Halvorsens adferd mot drengen ikke var slik at han burde bli avsatt, da skylden visserlig utgår fra drengen selv. Men når skyssdrenge oppførsel ikke gir lovlig adgang til påtale og straff, så bør skylden tillegges postbonden som bør være ansvarlig for hvilke slags mennesker han sender med posten.

At Halvorsen er avsatt, må da være fordi han har drukket seg noen drammer på veien. Dette kan være slemme nok. Men beklagelig blir det dog at en fattig mann med kone og 6 små barn skal bli berøvet et lite levebrød fordi han et par ganger har feilet, men neppe skadet. Han får da bli til advarsel for de øvrige postførere, og det var å ønske om det her intrufne tilfellet kunne føre til en streng instruks for postførerne, så folk ikke mer skrekkes for dem når de farer etter veien. Allerede den første gang da Trondhjemsposten ble befordret med postfører, oppsto det spektakkel mellom denne og noen, som det ble sagt, ridende personer.»

Kommentarer og forklaringer

Postbønder og postførere

De første postrutene i Norge ble etablert i 1647. Å bringe posten fram langs postrutene var en plikt som ble pålagt bøndene. Slike plikter var aldri populære, og ofte ble postgangen både tilfeldig og mangelfull. Myndighetene i København fikk derfor mange klager på postgangen i Norge, og i 1752 ble det gitt en forordning (forskrift) som skulle forbedre postgangen vesentlig. Nå skulle det gjøres avtaler med faste postbønder langs hovedpostrutene. Gårdene til disse bøndene ble postgårder, og der skulle det skiftes kjørekar, hest og vogn eller slede. Postbøndene skulle få både skyssgodtgjørelse og en godtgjørelse for selve tjenesten de utførte. Videre skulle postbøndene være fritatt for militærtjeneste, fritatt for plikten til å stille med hest og mann ved de faste skysstasjonene og fri for veivedlikehold og andre byrder som var pålagt bøndene. Postbonden kunne ansette én eller to skysskarer som også ble fritatt for militærtjeneste. I regle-

mentet sto det at skysskaren skulle være «en voksen stridsdyktig mann», men det ble ofte klaget på at postbøndene satte barn eller uerfarne unggutter til å kjøre posten.

På slutten av 1700-tallet var det blitt vanlig å sende penger med posten, og dette førte snart med seg nye problemer. Alle postbønder tok ikke oppgaven sin like seriøst, og alle skysskarer var ikke til å stole på. Men det alvorligste var at det forekom flere overfall og ran av postkjørerene. I en utredning fra 1819 står det at flertallet av postkarene «mangler det behørlige mot, styrke og conduite til å møte forefallende angrep». Det ble derfor foreslått en ordning med faste postførere langs hovedpostrutene, og i 1837 var det ansatt 22 postførere. Postførerne skulle følge posten og påse at postbønder og skysskarer gjorde sin plikt. Postførerne skulle ha posthorn og være bevæpnet slik at de kunne sikre posten mot overfall. Standard bevæpning var sabel og pistol, og det ble etter en tid utviklet et såkalt postførererverge som var en kombinert dolk og pistol (se bilde).

Steder og personer nevnt i artikkelen

Postbonden Jakob Bjerke står i Sorum bygdebok oppført som Jakob Larsen (1801 – 1869). Han bodde på Bjerke Vestre gnr. 90, bnr.1. Gården som ble kalt Østigården, lå ved gårdsvegen til Bjerke-gårdene. I 1919 ble gården solgt som tilleggsjord til Sigvald Sørli på nabogården, og husa på Østigården er nå borte. Skyssdrenge Lars Arnesen (1811 – 1888) var fra Åkestua på Fløgstad.

Kjøreruta de fulgte gikk fra Bjerke til Mo, ca. 2 km, videre ca. 3 km. til Haug som lå ved den eldste Trondheimsvegen på Sorknes like før kommunegrensa til Skedsmo. Skrimstad som Lars Arnesen sa lå ¼ mil fra Haug, var skysstasjon og ligger ved den eldste Trondheimsvegen vest for dagens byggefelt Brånåsen i Skedsmo. Derfra er det ca. 2 km. ned til Nitelva der dramaet skjedde.

En pel brennevin var ca. ¼ liter. Hvor sterkt brennevinet og ølet var, vet jeg ikke.

Noen minner fra barne- og ungdomsåra

Trygve Sæther forteller

Hankatten var uskyldig

Det var to Sæter-garder, Søgarden og Nordgarden. Jeg vokste opp i Nordgarden. Det var unger i begge garda, og vi unga var mye sammen. Det som hendte i nabogarden, engasjerte like mye som det som foregikk hjemme.

En sommer like før krigen ble flere høner borte fra hønseflokkene i Søgarden, men ingen hadde sett hva slags dyr som hadde tatt dem. Bonden, Albert og gårdsgutten, Karsten mistenkte en stor svart hankatt som de kalte Mons. Mons hadde et nært forhold til budeia på garden, Anne, og hun tok ham i forsvar. Det var nok heller hønsehauk eller grevling som tok hønene, mente Anne, men hennes protester ble ikke tatt til følge. Mons ble skutt.

Noen dager, kanskje ei uke etter Mons var død, satt vi unga utenfor bygningen i Søgarden. Det var middagshvil, og da måtte vi være stille. Kara skulle ikke forstyrres i middagshvila. Men så fikk vi se en grevling i hønseflokkene. Vi skriker, og grevlingen rømmer inn under låven. Albert blir vekket, tar hagla og går bak låven. Det smeller et skudd, og så kommer Albert fram med en død grevling. Budeia hadde rett, men det hjalp ikke Mons.

Kvinnfolka fikk ingen middagshvil

Mye av arbeidet på garden var delt i mannsarbeid og kvinnearbeid. Husarbeid og stell av kuer og griser var kvinnearbeid, mens hestene var karas ansvar. Det meste av utarbeidet på jordene og i skogen var mannfolkarbeid, men her var det ikke et klart skille mellom menn og kvinner. Særlig i slåttonna og skuronna, og når potetene skulle tas opp, måtte kvinnfolka også være med ute på jordet skulle en få arbeidet gjort. Men samtidig måtte de faste oppgavene i hjemmet gjøres.

Det var gjerne slik at mor på garden og kanskje ei av jentene gikk av jordet ei stund før middagen. For når middagstida var der, da skulle maten stå på bordet når kara kom inn. Når maten var spist, skulle mannfolka ha middagshvil, men noen hvilepause ble det ikke for kvinnfolka. Nå skulle det ryddes av bordet og vaskes opp. Grisen skulle føres, og når kara hadde hvilt en times tid, skulle det stå kaffe og ei brødskeive eller en kakebit på bordet. Hvis unga var på skolen, skulle de ha middag når de kom hjem.

Jordbruksproduksjonen var strengt regulert

For å sikre matforsyninga under krigen fikk bøndene pålegg om dyrking og leveranser, f.eks. fastsatte forsyningsnemnda hvor mange mål poteter hver enkelt bonde skulle ha. Et år ble vi pålagt å dyrke 10 mål poteter på en middels stor gård. Det gikk greit. Vi var mange unger, så arbeidshjelp var ikke noe problem. En var jo også sikret avsetning, og potetene gav inntekt.

For bøndene gikk det sport i å lure unna litt av avlinga. Faren vår bygde en ekstra potetkjeller som var dypere enn vanlig. Når det var fylt opp ca. en meter poteter over kjellergulvet, la de en trelem oppå potetene. Deretter ble kjelleren fylt full. Når avlinga var vel i hus, kom det en fra Forsyningsnemnda og målte opp hvor mye poteter vi hadde. Når han

stakk spettet sitt ned i bingen, så butta det i lemmen, og de potetene som lå under lemmen ble ikke oppdaget.

Etter at Forsyningsnemnda hadde registrert avlinga, kom det pålegg om levering. Et år fikk far beskjed om å levere 1000 kg. ved Dahls butikk på Egner. Vi kjørte med to hester. Jeg hadde fri fra skolen den dagen så jeg var med. Tyskere med lastebil tok i mot potetene ved butikken, og de betalte ordinær pris for det de rekvirerte.

Korn var viktig for matforsyninga, og det var derfor viktig for myndighetene å ha kontroll med kornavlinga. Når bøndene skulle treske om høsten, måtte de melde fra til Forsyningsnemnda. Nemnda sendte da en mann til å overvåke arbeidet og passe på at det ikke ble lurt unna noen kornsekker.

Bildilla

Sommeren 1949 kjøpte jeg en Chevrolet 1928 modell sammen med en kamerat, Bjarne Døhlerud. Det var en todørs personbil som vi kjøpte i Brovoll i Nord-Odal for 2 800 kroner. Bjarne hadde førerkort, jeg var for ung.

En vårdag i 1950 skulle vi til Sørumsand og se idrettsforeningens revy. Bjarne skulle på en fotballkamp først og kjørte med noen andre dit. Vi var fem gutter i bilen, ingen hadde førerkort, og jeg kjørte. I Valskrysset sto det tre pene jenter. Det var Astrid Kristiansen, Gudrun Blakstad og Bodil Skrede. De satte ut handa og ville ha skyss.

Da jeg skulle sveive ned vindusruta for å si at vi ikke hadde plass, kjørte jeg av vegen på venstre side. Bilen ble liggende på siden, men vi kom oss ut gjennom vinduet. Vi greide å få den opp på fire hjul igjen, dyttet den opp på vegen og kjørte videre. Vi kom til Festiviteten og parkerte der, og da kom det en lensmannsbetjent fra Sørum og parkerte ved siden av oss. Men det var ikke oss lensmannsbetjenten skulle ha tak i.

Den yngre broen min, Knut og en eldre kamerat, Olaf Lund hadde kjøpt en T-Ford 1922-modell for 400 kroner. Den hadde fotgir, ikke selvstarter og svært dårlige bremsere, så de fikk ikke skilter på den. Men de kjørte med bilen rundt på bygdevegene. Når de skulle på kino på Sørumsand, parkerte de under saga i Lørenfallet, og gikk til fots resten av vegen. Det var denne bilen lensmannsbetjenten var på utkikk etter.

For et par år siden var jeg så heldig å få være med på Sørum Sanitetsforenings 100-årsfest. Da ble jeg sittende ved siden av Astrid, og hun husket bilvelten ved Valskrysset og mange andre ting fra den tida.

Postboks 72, 1921 Sørumsand
www.sorumhistorie.no

Sørum kommune
v/ ordfører og rådmann
Postboks 113
1921 Sørumsand

Sørumsand, 8. november 2016

Møtet om aktiviteter og samarbeid , 1. november 2016 - Oppsummering

Tusen takk for at Blaker og Sørum Historielag fikk anledning til å møte Sørum kommune ved ordfører og rådmann til et konstruktivt og hyggelig møte.

Ved gjennomgang av historielagets utadrettede virksomhet til glede for alle kommunens innbyggere, fikk vi inntrykk av at vi har en felles virkelighetsforståelse av de muligheter som eksisterer for videre utvikling av disse tilbudene, og hva som kan og bør gjøres for at mange flere kan få glede av dem.

Samtalen konsentrerte seg i hovedsak om bruken og videreutvikling av tilbudene ved, Slora Mølle og Vølneberg gamle skole, historielagets engasjement i rydding og merking av turstien Bingsfoss - Rånåsfoss og rusleturtilbud til forskjellige steder hver sommer, samt om vår medvirkning i arbeidet med Sørum bygdebok, innhenting av opplysninger, korrektur og salg.

I tilbakemeldingen fra kommunens politiske og administrative ledelse er vår forståelse at samarbeidet om tilrettelegging for barn og unge spesielt gjennom skolen, samt lokal identitetsforståelse for bygdas innbyggere, er områder der Blaker og Sørum Historielag fortsatt har et betydelig utviklingspotensial. Det må naturligvis skje i nært samarbeid med kommunale etater og skolene.

Blaker og Sørum Historielag vil gjerne bidra dersom "Rydd et kulturminne" v/ Norsk Kulturarv skal adopteres av Sørum-skolene.

Historielaget ser frem til en sterkere oppslutning om å utvikle bruken av kvalitetsmerket "Olavsrosa" på Vølneberg gamle Skole i samarbeid med Sørum kommune, Norsk Kulturarv og det lokale næringsliv. "En gammeldags skole" for 4de klassetrinnet vil historielaget gjerne fortsette å drifte i samarbeid med Vølneberg Vevring, bønder i bygda vår og "Den kulturelle skolesekken" i kommunen.

Alle skolenes bruk av Slora Mølle i undervisningen ønskes velkommen, helst etter det mønster som er utviklet mellom Fjuk skole – 7de klasse, Slora Møllens Venner, Norsk Teknisk Museum og Akershusmuseet. Restaureringsarbeidet på Slora Mølle vil bli drevet videre i samarbeid med Norsk Kulturminnefond og Sørum kommune. Det løpende restaureringsarbeidet gjøres av Slora Møllens Venner.

I oppgaven med å fullføre Sørum Bygdebok, vil historielaget fortsette å gi sitt bidrag etter de behov som Sørum kommune og bygdebokforfatteren melder, og vi tar fortsatt ansvaret for salget både til abonnenter og salg av enkeltbind.

Arbeidet med å åpne bygda for egne innbyggere og besøkende skal historielaget fortsette med ved rydding og vedlikehold av "våre" trasseeer, ved å organisere guidede rusleturer i kommunen og ved organisering av utflukter ved behov.

Ved avslutningen av møtet ble vi orientert om at Blaker og Sørum Historielags henvendelse om å kunne få disponere sidebygningen på Nordli for sine arkiver og sitt administrative arbeid, vil bli behandlet politisk i løpet av relativt kort tid. Vi er glade for at saken blir satt på den politiske dagsorden, og ser med forventning frem til et positivt resultat.

Med vennlig hilsen
For Blaker og Sørum Historielag

Dag Winding-Sørensen
Leder

Førjulslunsj for dugnadsfolket

Av Dag Winding-Sørensen. Foto Even Winding-Sørensen

Lørdag 12. november møttes folk fra dugnadsgjengene til Blaker og Sørums Historielag på Meierigaarden i Lørenfallet til flott bevertning der hver især ble takket av styret for den store innsats de gjør for historielaget i løpet av året. Det er femte gang vi har denne førjulssamlingen som det er tydelig at mange setter pris på, og i år var vi 49 personer som kunne glede oss over en hyggelig formiddagsstund og deilig mat.

Hovedformålet med dette arrangementet er at vi skal se hvor mange som bidrar i arbeidet vårt. Lederen ønsket velkommen og holdt et fint kåseri om vår omfattende virksomhet det siste år. Blaker og Sørums Historielag er fortsatt det største og mest aktive historielaget på Romerike, og det ser ikke ut til at det skal endre seg med det første. Våre mest krevende og fruktbare virksomheter er knyttet til arrangementene og aktivitetene på Vølneberg Gamle Skole og Slora Mølle hvor kulturminnevernet og skoleverket står sentralt. I tillegg kommer arbeidet med informasjonsformidling gjennom medlemsbladet Sørums-Speilet, arbeidet med Sørums Bygdebok, og våre egne bokutgivelser. Årets utgivelse "De beste blir alltid igjen" av Knut Tornaas fra Frogner, forteller historien om hans foreldre og morsfamilie, og farens deltakelse i motstandsarbeidet under 2. verdenskrig. Faren fikk ikke oppleve freden, men døde i en tysk konsentrasjonsleir i februar 1945.

Glimt fra "gamle dager". Elin Mørk har mange interessante dokumenter i sine gjemmer. Hun gledet oss med å lese sine foreldres fortellinger om oppvekst og dagligliv. Ester f. Torgersen i 1913 og Ole Mørk, f. 1909, var begge fra Blaker, men oppvokst i forskjellige miljøer. Mange kjente seg igjen og hygget seg med den stemningen som fremføringen fremkalte for det indre øyet.

Hederstegn til Asbjørn Langeland

Styret hadde bestemt at det var på høy tid at et av våre mest trofaste og flittige medlemmer fikk en særlig oppmerksomhet. Romerike Historielags styre fikk derfor en anmodning fra Blaker og Sørums Historielag om å tildele organisasjonens hederstegn til Asbjørn Langeland, og leder i Romerike Historielag, Tom Halvorsen sto for den høytidelige overrekkelsen av nål og diplom. Velfortjente blomster fra vårt historielag ble overrakt av undertegnede.

Begrunnelsen for tildelingen er at alt i 1970 var Asbjørn Langeland med å stifte det nyetablerte Blaker og Sørums Historielag, en sammenslutning av de tidligere historielagene i Blaker og Sørums kommuner som da hadde ligget nede en stund. Asbjørn Langeland tok på seg ledervervet og hadde dette i perioden 1970 til 1977. Han var senere med i styret i en periode tidlig på 2000-tallet. Hans bibliotekfaglige bakgrunn og kompetanse og brennende interesse for lokalhistorie og samfunnsforhold har gitt både Romerike Historielag og spesielt Blaker og Sørums Historielag, viktig kunnskap om livet i bygdene våre.

Mye av hans innsats har vært knyttet til vårt medlemsblad Sørums-Speilet, der han har levert interessante artikler gjennom mange år. Han tiltrådte som redaksjonsmedlem i 2011 og etter hvert har han tatt mye av det redaksjonelle ansvaret. Medlemsbladet, som nå er inn i sin 22. årgang, er utviklet til å bli et samleobjekt for lagets økende antall medlemmer.

✝ En kirke av levende stener ✝

Jubileumssalme Sørums kirke 850 år

Melodi

Et kir - ke - bygg rei ses med sten et - ter sten som sli - pes og fin - ner sin
plass. Og bygg - verk - et vok - ser og det blir til et hus, en
vis - er i liv - ets kom - pass! En kir - ke av lev - en - de
ste - ner er en kir - ke med Guds kjær - lig - het. Her ly - der hans ord, her
syng - er vi sam - men om hans nå - de for al - le som tror.

2. En kirke på jord hvor Guds kjærlighet bor.
Et sted hvor man kan finne fred.
Et hjem for hver søster og et hjem for hver bror.
Et hjem for hver synder som tror.
En kirke av levende stener
er ei bundet av form eller stil.
Her lyder hans ord om frihet i Kristus,
og om nåde og tro og om tvil.
3. Og mange har kommet og mange har gått,
for her har de levd med sin tro.
Og mange har strevet og så mange har grått.
Ja, her kan en synder få bo!
En kirke av levende stener
er en kirke for store og små.
Her lyder hans ord, og her deles håpet
om en nåde som alle kan få.
4. En levende kirke, en kirke med liv.
Og livet vil Herren selv gi
til villige hender og til villige ben.
Til alle som ønsker å bli
en kirke av levende stener
og bli preget av Guds kjærlighet.
De hører hans ord og klokker som kaller
til en kirke for alle på jord.
5. Ja, kirken har stått mange hundrede år
og tålt både stormer og krig.
Og selv om den en gang skulle falle i grus,
er kirken langt mer enn et hus.
Den bygges av levende stener,
holdes sammen med Guds kjærlighet.
Det Herren har sådd, det gror i hans kirke
og vil leve i all evighet!

TAKK TIL VÅRE SPONSORER

Økland & CO
Sørumsand

Akershus
Energi

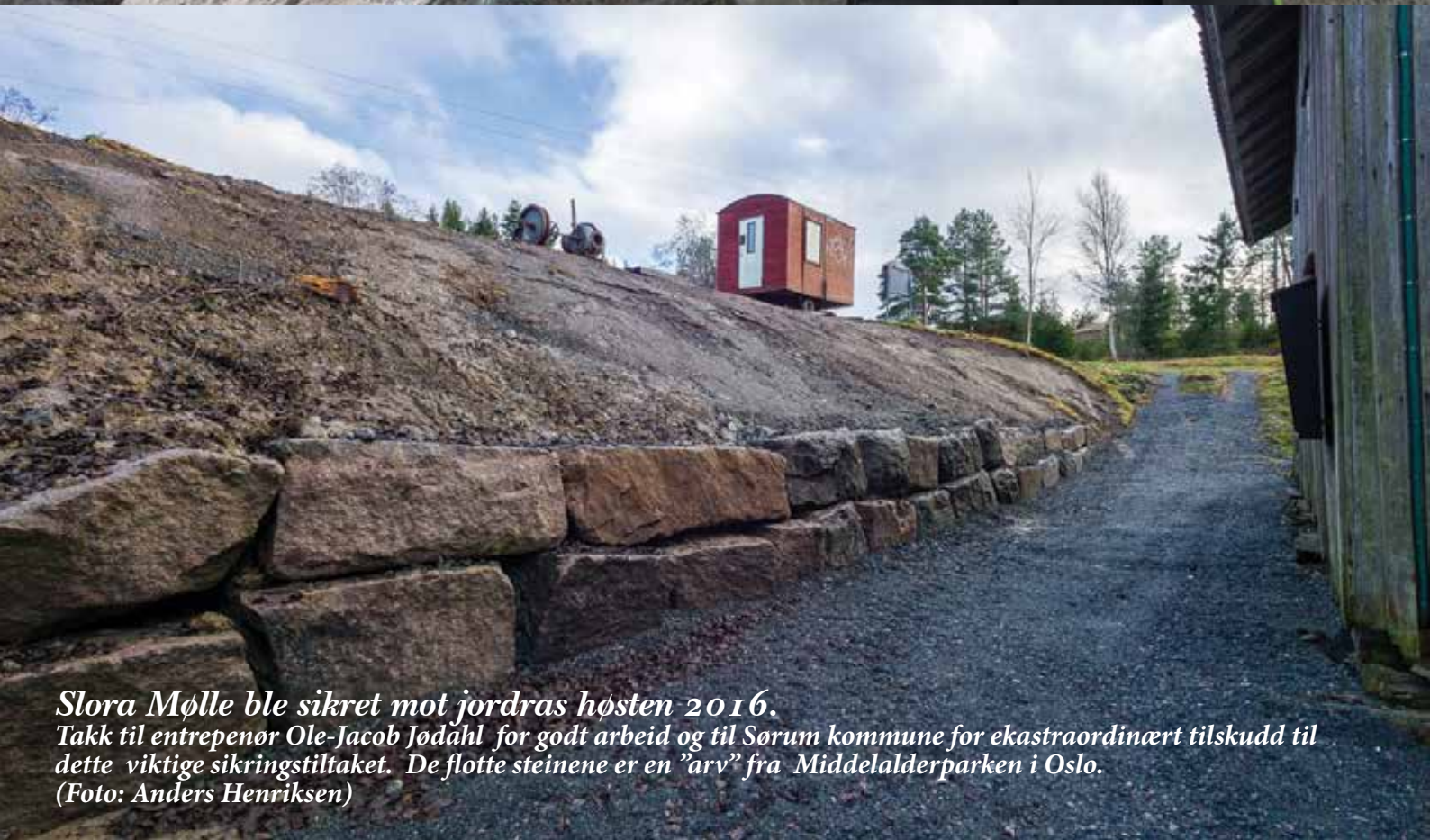
Tekst, melodi og arr:
Eivind Johnsbråten 2016

Kopi fra Sørums Menighetsblad, nr. 5, 2015.

Returadresse:
Blaker og Sørum Historielag
Postboks 72
1921 Sørumsand

ISSN 1894-8154

*Slora Mølle ble sikret mot jordras høsten 2016.
Takk til entrepenør Ole-Jacob Jødahl for godt arbeid og til Sørum kommune for ekastraordinært tilskudd til dette viktige sikringstiltaket. De flotte steinene er en "arv" fra Middelalderparken i Oslo.
(Foto: Anders Henriksen)*